

УДК 336.14

DOI: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2022-2-11>**Мискін Ю.І.**доктор економічних наук, доцент
Державного податкового університету**Мартиненко В.В.**доктор економічних наук, доцент
Державного податкового університету**Мискіна О.О.**кандидат економічних наук
Державного податкового університету**Myskin Yurii, Martynenko Valentyna, Myskina Oksana**
State Tax University

СУТНІСТЬ ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

THE ESSENCE OF FISCAL POLICY

У статті розкрита сутність фінансової політики через порівняння її з бюджетною та бюджетно-податковою політиками. Доведено, що поняття «фінансова політика» і «бюджетна політика» є по суті синонімами. Обґрунтовано некоректність застосування терміну «бюджетно-податкова політика». Уточнено семантику фінансової політики як невід'ємної складової фінансової політики, яка: здійснюється в процесі фінансових відносин щодо формування та використання бюджетного фонду; реалізується за допомогою технології досягнення цільових орієнтирів через виконання функцій; забезпечується через бюджетний процес та процес управління фінансовими відносинами; ідентифікується із застосуванням функціонально-цільового підходу. Досліджено змістовне наповнення фінансової політики через призму функціонального та цільового підходів. Обґрунтовано доцільність у подальших наукових розробках зосередити увагу на дослідженні історії становлення та розвитку фінансової політики у розрізі функціонального та цільового підходів.

Ключові слова: фінансова політика, бюджетна політика, бюджетно-податкова політика, формування та реалізація фінансової політики, функціональний підхід, цільовий підхід.

The article is devoted to understanding the essence of fiscal policy by comparing it with budget and fiscal policies. After all, the lack of unity in scientific circles on the content of the above terms causes an insufficiently comprehensive approach in the scientific substantiation of domestic practice of formation and implementation of fiscal policy in Ukraine. The aim of the article is to clarify the semantics and content of the concept of "fiscal policy". To achieve this goal, the following research methods were used: analysis, synthesis, comparison, logical generalization. The article proves that the concepts of "fiscal policy" and "fiscal policy" are essentially synonymous. The incorrectness of the use of the term "fiscal policy" is substantiated. The semantics of fiscal policy as an integral part of financial policy, which: is carried out in the process of financial relations for the formation and use of the budget fund; is realized with the help of technology of achievement of target landmarks through performance of functions; provided through the budget process and the process of managing financial relations; identified with the use of functional-target approach. The content of fiscal policy is studied through the prism of functional and target approaches. This allowed to reveal the essence of fiscal policy through the activities of the state on: 1) substantiation of the concept, identification of goals and definition of tasks outlining the methods of their solution in the field of formation and use of the budget fund; 2) practical implementation of measures to ensure the achievement of the goal of managing budgetary relations through the budget process. It is proposed to understand fiscal policy as an integral part of financial policy, which: is carried out in the process of financial relations for the formation and use of the budget fund; is realized with the help of technology of achievement of target landmarks through performance of functions; provided through the budget process and the process of managing financial relations; identified using a functional-target approach. The expediency of further research in focusing on the studied history of the formation and development of fiscal policy in terms of functional and targeted approaches is substantiated.

Key words: fiscal policy, budget policy, fiscal policy, formation and implementation of fiscal policy, functional approach, target approach.

Постановка проблеми. Динамічна трансформація економічного середовища, яка спричинена глобалізацією, діджиталізацією та наслідками впливу пандемії коронавірусу, вимагає модернізації концептуальних основ формування та реалізації фінансової політики як регуляторного механізму управління економічними процесами. Першим кроком на цьому шляху є переосмислення сутності фінансової політики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фінансова політика була та є об'єктом досліджень багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців. Серед них: Дем'янишин В. [1], Лисяк Л. [2], Опарін В. [3], Пасічник Ю. [4], Сідельникова Л. [5], Федосов В. [3] та інші. Їх напрацювання, будучи науково цінними та практично значимими, характеризуються дослідженнями фінансової політики з різних точок зору. Це спричинило наявність значної кількості суттєво різних за змістом трактувань поняття «фінансова політика». Виходячи з цього, актуальною постає необхідність переосмислення сутності фінансової політики та уточнення її семантики.

Метою статті є уточнення семантики та змістовного наповнення поняття «фінансова політика».

Виклад основного матеріалу дослідження. У науковій літературі для характеристики політики у сфері формування та реалізації бюджету використовуються три основні терміни «фінансова політика», «бюджетна політика» та «бюджетно-податкова політика».

Вивчення думок вчених з приводу тотожності та відмінності понять «фінансова політика» та «бюджетна політика» дозволило згрупувати їх за двома підходами.

Згідно першого підходу поняття «фінансова політика» та «бюджетна політика» є тотожними. Дану точку зору підтримують М. Ібрахім, Т. Куценко, Л. Лозовський, Ю. Пасічник, Б. Райсберг, О. Січняк, Е. Стародубцева, В. Тарангул, Л. Чістякова та інші. При цьому аргументують власну позицію вони дещо по різному.

Так, М. Ібрахім зазначає, що «коли використовується такий термін, як фінансова політика, мається на увазі комплекс заходів, що вживаються урядом для підтримки стабільності економіки за допомогою зміни величини витрат і / або доходів державного бюджету. З цієї причини фінансову політику справедливо буде називати ще і бюджетною» [6, с. 143].

В. Тарангул звертає увагу на те, що «за англо-американською традицією «фінансова політика – це бюджетна політика», зокрема, у оксфордському фінансовому словнику визначено фінансову / бюджетну політику, як політику використання державних витратків для впливу на макроекономічні умови» [7, с. 75].

Л. Чістякова пояснює логіку тотожності понять «фінансова політика» та «бюджетна політика» наступним чином: «відповідно до міжнародного погляду на фінанси як на широку сферу застосування грошових коштів фінансова політика в уявленнях зарубіжних економістів також має досить великий діапазон. Там же, де мова йде про аспекти макроекономічного регулювання через державний бюджет, використовується поняття фінансової політики» [8, с. 8].

Як узагальнюючу думку, наведемо вислів Ю. Пасічника, який зазначає, що «науковці та фахівці з фінансової проблематики, ототожнюючи бюджетно-податковий механізм із фінансовою політикою, характеризують його як складову економічної політики держави, який через державні видатки та систему оподаткування здійснює прямий та опосередкований вплив на економіко-соціальний розвиток країни» [4, с. 675].

Другий підхід, згідно якого поняття «фінансова політика» та «бюджетна політика» є відмінними, підтримують такі вчені як: І. Запатріна, С. Львовчкін, В. Опарін та В. Федосов.

Так, Запатріна І. чітко зазначає, що «фінансова політика поділяється на бюджетну й податкову політику» [9]. У той же час, В. Федосов, В. Опарін та С. Львовчкін акцентують на умовності відмінності досліджуваних понять. На думку вчених «фінансова політика, яка відображає дії держави щодо централізації частини виробленого національного продукту та її подальшого суспільного використання, умовно може бути поділена на два напрями – податкову і бюджетну політику» [3, с. 119–120].

Узагальнюючи констатуємо, що відмінність понять «фінансова політика» та «бюджетна політика» науковці обґрунтовують, виходячи з поділу фінансової політики на бюджетну і податкову. Тобто, існування двох рівноправних політик єдиного ієрархічного рівня (бюджетної і податкової) по-суті обумовлює ситуацію, за якої фінансова політика, окрім бюджетної, до свого складу включає і податкову політику. З іншого боку, згідно описаної логіки бюджетна політика не є фінансовою, адже вона не включає податкову політику. Саме з останнім твердженням як логічним наслідком осмислення сутності підходу науковців щодо відмінності фінансової та бюджетної політики ми не погоджуємося.

З даного приводу наведемо судження В. Сімонова, С. Сулакшина, І. Подпоріної та М. Погорелко, які звертають увагу на те, що «у практичній діяльності держави податки використовуються як інструменти реалізації державних функцій: бюджетного забезпечення (фінансова функція) і бюджетного регулювання (регулююча функція). Податки існують тільки в рамках бюджетних відносин як вбудована забезпечуюча система, їх

існування як незалежної системи безглуздо, зі зникненням такої категорії, як бюджет, податки автоматично перестають існувати» [10, с. 62].

Наведена думка підтверджує, що бюджетна політика є поняттям вищого ієрархічного рівня по відношенню до податкової політики (а відтак позиція щодо тотожності понять «фіскальна політика» та «бюджетна політика» вбачаються нами більш обґрунтованою).

«Разом з цим варто відзначити, що податкові надходження до ДБУ за останні 10 років займають частку у діапазоні від 69,3% до 83,1%. А відтак відіграють першочергову і важливу роль у політиці управління доходами бюджету держави» [11, с. 14]. Саме даний факт, на нашу точку зору, є ключовим в обґрунтуваннях вченими можливості використання терміну «бюджетно-податкова політика».

Детальний аналіз наукової літератури дозволив виявити стабільне використання терміну «бюджетно-податкова політика» (при цьому його трактування вченими суттєво різняться формулюваннями).

Так, О. Базилінська, С. Будаговська, О. Кілієвич та І. Луніна під бюджетно-податковою політикою розуміють «заходи уряду, спрямовані на забезпечення повної зайнятості та виробництво не інфляційного ВВП шляхом зміни державних видатків, системи оподаткування та підходів до формування бюджету в цілому» [12]. Подібне визначення наводять Л. Рябушка та Д. Веремчук, які бюджетно-податкову політику розглядають як «сукупність правових, фінансових і організаційних заходів держави у сфері регулювання бюджетних і податкових відносин, які спрямовані на формування і використання фінансових ресурсів у системі регулювання економічного розвитку країни» [13, с. 184].

Як складову фінансової політики держави бюджетно-податкову політику трактують В. Боронос, Л. Сергієнко та О. Теліженко. При цьому, самі формулювання науковці обрали різні. Відтак, О. Теліженко та В. Боронос зазначають, що «бюджетно-податкова політика – це складова фінансової політики держави в сфері оподаткування, державних витрат та державного бюджету, спрямована на забезпечення зайнятості населення і стримування інфляційних процесів. Виступає інструментом перерозподілу ВВП за допомогою системи оподаткування, бюджетних витрат та соціальних трансфертів [14, с. 36]. У свою чергу, Л. Сергієнко бюджетно-податкову політику трактує як складову «фінансової політики держави, а також вид управлінської діяльності держави, щодо зміни державних витрат та оподаткування, надання пільг, субсидій, трансфертних платежів з метою регулювання ділової активності, підтримки високого рівня зайнятості,

запобігання різких коливань цін та забезпечення стабільного соціально-економічного розвитку держави в цілому» [15, с. 54].

Ю. Булочник та Е. Безгласная акцентують увагу на регулюючому потенціалі бюджетно-податкової політики, визначаючи останню як «систему регулювання економіки за допомогою змін державних витрат, податків і стану державного бюджету з метою зміни реального обсягу виробництва і зайнятості, контролю над інфляцією і прискорення економічного зростання» [16].

М. Ібрахім, характеризуючи дефініцію «бюджетно-податкової політики», вважає за доцільне наголосити на її суб'єктах («бюджетно-податкова політика – це ініціатива уряду в області оподаткування, державних витрат, державного бюджету, з метою досягнення природного безробіття, забезпечення робочих місць для населення і вирішення економічних проблем країни») [6, с. 144].

Узагальнюючи наведені вченими визначення поняття «бюджетно-податкова політика», варто відзначити, що, не дивлячись на їх формальну відмінність, сутнісне наповнення майже усіх дефініцій є подібним і може бути описане наступною морфологічною структурою: «змістовне наповнення – цільова зорієнтованість – відношення до системи вищого ієрархічного рівня управління – ідентифікація суб'єктів».

Виходячи з того, що термін «бюджетно-податкова політика» є достатньо широко вживаним у науковій літературі, вважаємо за необхідне здійснити порівняння його семантики із дефініціями терміну «бюджетна політика» (при цьому відзначимо відсутність єдності у трактуванні останнього).

Так, В. Дем'янишин визначає бюджетну політику держави із ідентифікацією її суб'єктів та змістовного наповнення (як «діяльність органів державної влади, державного управління та місцевого самоврядування з визначення стратегічної мети, напрямів, завдань і пріоритетів розвитку бюджетних відносин, засобів бюджетної тактики для їхнього досягнення, а також застосування цих засобів») [1, с. 33].

Л. Лисяк акцентує увагу на відношенні бюджетної політики до системи вищого ієрархічного рівня управління («бюджетна політика – це складова суспільно-економічних відносин, яка полягає у сукупності відповідних форм взаємозалежностей та взаємовпливів економічних, правових, політичних, інституційних компонентів бюджетного простору та інституційного середовища суспільства у процесі формування бюджету й використання бюджетних коштів для досягнення стратегічних цілей і основних завдань розвитку суспільства, що надасть можливість підвищити рівень збалансованості та ефективності системи

бюджетного регулювання соціально-економічного розвитку країни» [2, с. 3]).

Л. Сідельникова при визначенні дефініції «бюджетна політика» вважає за доцільне зосередитися на змістовному її наповненні («бюджетна політика – це сукупність заходів держави з якісного формування, раціонального розподілу та ефективного використання її бюджетних ресурсів впродовж бюджетного періоду на основі реалізації стратегічних цілей державної економічної політики і тактичних засобів для їх досягнення» [5, с. 12]).

Л. Рябушка та Д. Веремчук визначають бюджетну політику як «сукупність прийомів та методів бюджетного регулювання, які діють як важіль впливу на економічні, соціальні та стратегічні цілі країни та забезпечують цілеспрямовану діяльність держави щодо формування та використання державних фінансових ресурсів» [13, с. 184]. Як можемо спостерігати, вчені особливу увагу звертають на цільову спрямованість бюджетної політики.

Варто відзначити, що акцент на цільовій спрямованості зроблено і у визначенні поняття «бюджетна політика», яке наведено у Господарському кодексі України: «Бюджетна політика – це політика, спрямована на оптимізацію та раціоналізацію формування доходів і використання державних фінансових ресурсів, підвищення ефективності державних інвестицій у економіку, узгодження загальнодержавних і місцевих інтересів у сфері міжбюджетних відносин, регулювання державного боргу та забезпечення соціальної справедливості при перерозподілі національного доходу» [17].

Таким чином, аналіз підходів науковців до трактування сутності бюджетної політики дозволив: по-перше, ідентифікувати наявність аналогічної морфологічної структури («змістовне наповнення – цільова зорієнтованість – відношення до системи вищого ієрархічного рівня управління – ідентифікація суб'єктів») як і у дефініціях поняття «бюджетно-податкова політика», що говорить про однорідність даних понять; по-друге констатувати відсутність унікальних ідентифікаційних ознак, які б дозволили відрізнити дані поняття між собою.

Проте чітка структуризація бюджетної політики підтверджує, що бюджетна політика відноситься до податкової як ціле до своєї частини, а тому з позиції дотримання семантичного підходу коректним є використання терміну «бюджетна політика», а не «бюджетно-податкова політика».

Виходячи з даного узагальнення (що бюджетна і податкова політика не є рівноцінними), логічним є обґрунтування тотожності понять «фіскальна політика» та «бюджетна політика»,

а також некоректність використання терміну «бюджетно-податкова політика».

Виходячи з цих позицій розглянемо сутність фіскальної політики.

Наявність поняття «фіскальна політика», пов'язано із застосуванням зарубіжного досвіду у вітчизняній практиці.

«Сам термін «фіскальна політика» (англійською – *fiscal policy*) вперше вжито у праці «The General Theory of Employment, Interest, and Money» Дж. Кейнсом, для характеристики одного з об'єктивних факторів, що впливають на загальне споживання і використовується в якості інструменту більш справедливого розподілу суспільних доходів» [18, с. 28].

Запозичення із зарубіжної практики терміну «фіскальна політика» не спричинило зникнення терміну «бюджетна політика». Склалася ситуація, коли обидва терміни є вживаними як синоніми.

Разом з тим, О. Січняк звертає увагу на те, що:

«–західний підхід як у визначенні предмету дослідження (фіскальна політика), так і у своїй суті обмежується основними принциповими напрямками – оподаткування та видатки, а також вказує на об'єкт здійснення – того, хто реалізує публічне управління. Розкриття інших аспектів відбувається за практичної реалізації; у теорії більшу увагу приділяють безпосередньо механізмам балансування двох основних елементів;

– у вітчизняній практиці та в країнах пострадянського простору багато уваги приділяється розкриттю реалізації аспектів державної політики у сфері видатків та оподаткування. Бюджетну політику пов'язують з такими цілями як: врівноваження сукупної пропозиції та попиту; досягнення зайнятості населення; досягнення цілей держави та суспільства тощо» [19, с. 8].

Така ситуація обумовлена тим, що поняття «фіскальна політика» є складним та різностороннім (науковою абстракцією, яка є важливим інструментом поглибленого пізнання фінансових явищ, відносин та закономірностей).

Фіскальна політика – це система фінансових відносин у сфері формування і використання бюджетного фонду. При цьому, самі фінансові відносини характеризуються імперативністю, що пояснюється обставинами, згідно яких під час формування фіскальної політики створюються, перш за все, абстрактні документально оформлені відносини і лише потім вони трансформуються у бюджет, при реалізації якого створюється та використовується бюджетний фонд.

Спробу узагальнити підходи до визначення фіскальної політики зробив О. Січняк, який виділив п'ять підходів до її трактування, розглядаючи фіскальну політику як: 1) управлінську діяльність; 2) управлінський процес; 3) карту (план)

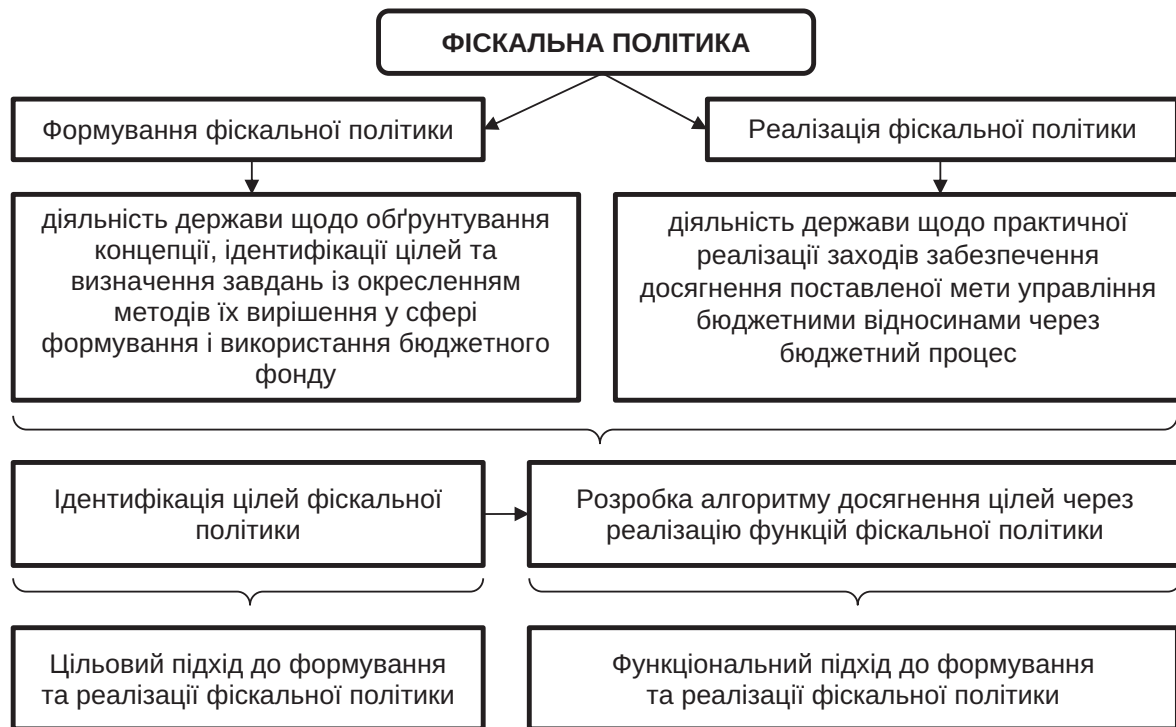

Рис. 1. Характеристика змістовного наповнення фінансової політики крізь призму функціонального та цільового підходів

Джерело: розроблено автором

управлінського процесу (перспективний аспект); 4) систему ітерацій (рішень) управлінського процесу (ретроспективний аспект); 5) науку [19, с. 8–9].

Повністю підтримуючи логіку вченого щодо доцільності трактування поняття «фінансова політика» у залежності від різних підходів, першочерговим вбачаємо врахування того, що фінансова політика є політикою. А відтак, осмислення її змістовного наповнення доцільно почати з характеристики поняття «політика». Під останнім розуміють «діяльність класів, соціальних верств, груп та індивідів, пов'язану з визначенням і впливом на устрій державної влади, сутність (у т. ч. функції) та форми держави, виконувани нею завдання, а також на відносини з іншими класами, націями, країнами з метою реалізації власних потреб та інтересів» [20, с. 796].

Таким чином, у широкому розумінні фінансова політика є невід'ємною складовою фінансової політики, яка: здійснюється в процесі фінансових відносин щодо формування та використання бюджетного фонду; реалізується за допомогою технології досягнення цільових орієнтирів через виконання функцій; забезпечується через бюджетний процес та процес управління фінансовими відносинами; ідентифікується із застосуванням функціонально-цільового підходу.

Детальний аналіз підходів різних науковців до трактування змістовного наповнення поняття

«фінансова політика» дозволив ідентифікувати, що більшість з них акцентує увагу на цільовому та функціональному аспектах.

Осмилення фінансової політики у контексті цільового та функціонального підходів дало можливість обґрунтувати доцільність розкриття її змістовного наповнення через процеси формування та реалізації (рис. 1).

Отже, з позиції функціонального та цільового підходів змістове наповнення фінансової політики розкривається через діяльність держави щодо: 1) обґрунтування концепції, ідентифікації цілей та визначення завдань із окресленням методів їх вирішення у сфері формування і використання бюджетного фонду; 2) практичної реалізації заходів забезпечення досягнення поставленої мети управління бюджетними відносинами через бюджетний процес.

Висновки з проведеного дослідження.

Таким чином, за результатами дослідження сутності фінансової політики: по-перше, уточнено її семантику (невід'ємна складова фінансової політики, яка: здійснюється в процесі фінансових відносин щодо формування та використання бюджетного фонду; реалізується за допомогою технології досягнення цільових орієнтирів через виконання функцій; забезпечується через бюджетний процес та процес управління фінансовими відносинами; ідентифікується із застосуванням функціонально-цільового підходу);

а, по-друге, запропоновано змістовне наповнення фіскальної політики з позиції функціонального та цільового підходів розглядати як діяльність держави щодо: обґрунтування концепції, ідентифікації цілей та визначення завдань із окресленням методів їх вирішення у сфері формування і використання бюджетного фонду; та практичної реалізації заходів забезпечення досягнення

поставленої мети управління бюджетними відносинами через бюджетний процес.

Обґрунтувавши, що фіскальну політику доцільно розглядати крізь призму процесів її формування та реалізації, у подальшому вважаємо за необхідне зосередити увагу на дослідженні її генези у розрізі функціонального та цільового підходів.

Список використаних джерел:

1. Дем'янишин В. Теоретичні засади бюджетної політики. *Світ фінансів*. 2007. № 1. С. 19–34.
2. Лисяк Л. В. Бюджетна політика у системі державного регулювання економіки : автореф. дис ... доктора екон. наук : 08.00.08. Київ, 2010. 37 с.
3. Федосов В., Опарін В., Львовчкін С. Фінансова реструктуризація в Україні: проблеми і напрями : монографія. Київ : КНЕУ, 2002. 387 с.
4. Пасічник Ю. В. Бюджетно-податковий механізм формування ресурсів держави. *Глобальні та національні проблеми економіки : Електронне наукове видання*. 2016. Вип. 9 (119). С. 675–678.
5. Сідельникова Л. П. Податково-боргові стратегії формування бюджетних ресурсів держави : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.08. Тернопіль : ТНЕУ, 2015. 620 с.
6. Ибрахим М. А. Аспекты фискальной политики государства. *Вестник университета*. 2016. № 7–8. С. 142–145.
7. Тарангул В. І. Бюджетно-податковий механізм у системі фінансового стимулювання розвитку регіонів. *Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України (економіка, право)*. 2012. № 4. С. 74–81. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvnudpsu_2012_4_11. (дата звернення: 21.06.2022).
8. Чистякова Л. А. Взаимосвязь макроэкономической динамики и фискальной политики. *Вестник финансовой академии*. 1998. № 3. С. 8–15.
9. Запатріна І.В. Бюджетний механізм економічного зростання. Київ : Ін-т соц.-екон. стратегій, 2007. 528 с.
10. Бюджет и налоги в экономической политике России: монография / Симонов В.В. и др. Москва : Научный эксперт, 2008. 240 с.
11. Мискін Ю. І. Соціалізація бюджетної політики України : монографія. Київ : Аграр Медіа Груп, 2019. 508 с.
12. Базилінська О. Я. Макроекономіка : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2005. 442 с. URL: <http://library.if.ua/books/63.html>. (дата звернення: 21.06.2022).
13. Рябушка Л. Б., Веремчук Д. В. Бюджетно-податкова політика і в системі регулювання економічного розвитку держави. *Вісник Сумського державного університету : зб. наук. праць*. 2008. № 3. С. 182–187.
14. Теліженко О. М., Боронос В. Г. Узгодження основних складових реалізації фінансової політики в Україні. *Вісник Сумського державного університету. Сер.: Економіка*. 2013. № 1. С. 35–44. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VSU_ekon_2013_1_7 (дата звернення: 21.06.2022).
15. Сергієнко Л. К. Вплив бюджетно-податкової політики на соціально-економічний розвиток держави. *Вісник ЖДТУ*. 2010. № 3. С. 54–58.
16. Булочник Ю. В., Безгласная Е. А. Инструменты бюджетно-налоговой политики и эффективность их применения в современной экономике России. URL: <http://econf.rae.ru/article/64> (дата звернення: 21.06.2022).
17. Господарський кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 1798-XII. *ВВР*. 2003. № 18, № 19–20, № 21–22. 144 с.
18. Петричко М. М., Басара М. М. Бюджетна політика України: теоретичний та практичний аспекти. Мукачевський державний університет. *Економіка і суспільство*. 2016. № 2. С. 578–582.
19. Січняк О. О. Категоріальний аналіз сутності бюджетно-податкової політики в сучасній фінансовій теорії. *Вісник Одеського національного університету. Серія : Економіка*. 2016. Т. 21. Вип. 6. С. 8–10. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_ekon_2016_21_6_3 (дата звернення: 21.06.2022).
20. Економічна енциклопедія: у трьох томах. Т. 2. / за ред. С. В. Мочерного (відп. ред.) та ін. Київ : Вид. центр «Академія», 2001. 848 с.

References:

1. Demianyshyn V. (2007) Teoretychni zasady bjudzhetnoji polityky [Teoretychni zasady bjudzhetnoji polityky]. *The world of finance*, no. 1, pp. 19–34.
2. Lisyak L.V. (2010) Bjudzhetna polityka u systemi derzhavnogho rehuljuvannja ekonomiky [Budget policy in the system of state regulation of the economy] (PhD Thesis), Kyiv.

3. Fedosov V., Oparin V., Lovochkin S. (2002) Finansova restrukturyzatsiia v Ukraini: problemy i napriamy : monohr. [Financial restructuring in Ukraine: problems and directions]. Kyiv: KNEU (in Ukrainian)
4. Pasichnyk Yu. V. (2016) Bjudzhetno-podatkovyj mekhanizm formuvannja resursiv derzha [Budget and tax mechanism for the formation of state resources]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky : Elektronne naukove vydannia*, no. 9 (119), pp. 675–678.
5. Sidelnikova L. P. (2015) Podatkovo-borhovi strategiji formuvannja bjudzhetnykh resursiv derzhavy [Tax and debt strategies for the formation of state budget resources] (PhD Thesis), Ternopil: TNEU.
6. Ibrahim M. A. (2016) Aspekty fiskal'noj polityky ghosudarstva [Aspects of fiscal policy of the state]. *Vestnik universiteta*, no. 7–8, pp. 142–145.
7. Tarangul V. I. (2012) Bjudzhetno-podatkovyj mekhanizm u systemi finansovogho stymuljuvannja rozvytku rehioniv [Budget and tax mechanism in the system of financial incentives for the development of regions]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoho universytetu derzhavnoi podatkovoi sluzhby Ukrainy (ekonomika, pravo)*, no. 4, pp. 74–81.
8. Chistyakova L. A. (1998) Vzaymosvjazj makroekonomycheskoj dynamyky y fiskal'noj polityky [Interconnection of macroeconomic dynamics and fiscal policy]. *Vestnik finansovoy akademii*, no. 3, pp. 8–15.
9. Zapatrina I. V. (2007) Biudzhetnyi mekhanizm ekonomichnoho zrostantia [Budgetary mechanism of economic growth]. Kyiv: Institute of social sciences. strategies (in Ukrainian)
10. Simonov V. V., Sulakshin S. S., Podporina I. V. et al. (2008) Byudzhet i nalogi v ekonomicheskoy politike Rossii: monografiya [Budget and taxes in Russia's economic policy]. Moscow: Scientific expert (in Ukrainian)
11. Myskin Y. I. (2019) Socializacija bjudzhetnoji polityky Ukrajinu : monohrafija [Socialization budgetary policy of Ukraine]. Kyiv: Agrar Media Group (in Ukrainian)
12. Bazilinska O. Ya. (2005) Macroeconomics [Makroekonomika]. Kyiv, Ukraine, 442 p., available at: <http://library.if.ua/books/63.html> (access date March 28, 2018).
13. Ryabushka L. B. and Veremchuk D. V. (2008) Bjudzhetno-podatkova polityka i v systemi rehuljuvannja ekonomichnogho rozvytku derzhavy [Budget and tax policy in the system of regulation of economic development of the state]. *Mekhanizm rehuljuvannja ekonomiky*, no. 3, pp. 182–187.
14. Telizhenko O. M. and Boronos, V. H. (2013) Uzgodzhennja osnovnykh skladovykh realizaciji finansovoi polityky v Ukrajinu [Harmonization of the main components of the implementation of financial policy in Ukraine]. *Visnyk Sumskoho derzhavnoho universytetu. Ser. : Ekonomika*, no. 1, pp. 35–44.
15. Serhiienko L. K. (2010) Vplyv bjudzhetno-podatkovoi polityky na socialjno-ekonomichnyj rozvytok derzhavy [Influence of fiscal policy on socio-economic development of the state]. *Visnyk ZhDTU*, no. 3, pp. 54–58.
16. Bulochnik Yu. V. and Bezglasnaya E. A. Instrumenty byudzhetno-nalogovoy politiki i effektivnost ih primeneniya v sovremennoy ekonomike Rossii [Tools of fiscal policy and their effectiveness in the modern economy of Russia], available at: <http://econf.rae.ru/article/64> (access date March 28, 2018).
17. Verkhovna Rada Ukrainy (2003) Hospodarskyi kodeks Ukrainy [Economic Code of Ukraine], Zakon Ukrainy dated 16.01.2003 no. 1798-KhII, VVR, no. 18, 19–20, 21–22, pp. 1–144.
18. Petrychko M. M. and Basara M. M (2016) Bjudzhetna polityka ukrajiny: teoretychnyj ta praktychnyj aspekty [Budget policy of Ukraine: theoretical and practical aspects]. Mukachevskyi derzhavnyi universytet. *Ekonomika i suspilstvo*, no. 2, pp. 578–582.
19. Sichnyak O. O. (2016) Kateghorialnyj analiz sutnosti bjudzhetno-podatkovoi polityky v suchasnij finansovij teorii [Categorical analysis of the essence of fiscal policy in modern financial theory]. *Visnyk Odeskoho natsionalnoho universytetu. Seriya : Ekonomika*, no. 21, Vol. 6, pp. 8–10.
20. Mocherny S. V. (2001) Ekonomichna encyklopedija: u trjokh tomakh. T. 2 [Economic Encyclopedia]. Kyiv: ed. academy «Center». (in Ukrainian)